

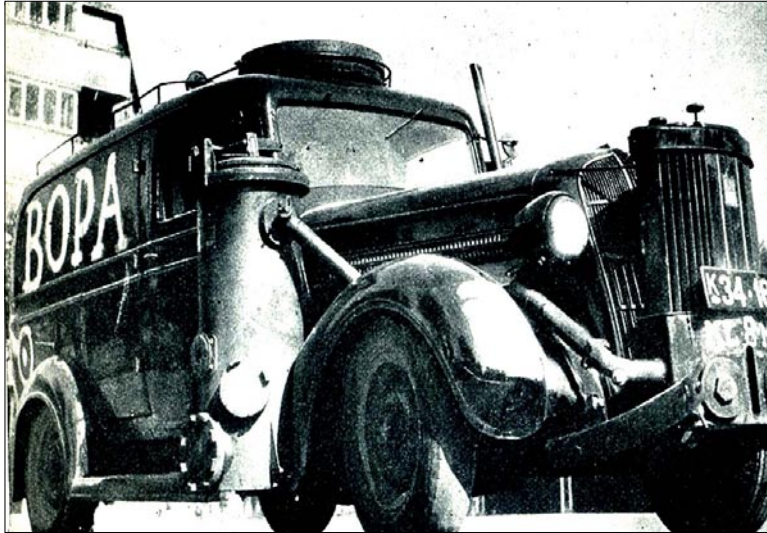
Supplement 11

Sabotagen mod radiofabrikken Always

Ordren til at smadre fabrikken Always kom direkte fra de allieredes hovedkvarter. Jørgen Jespersen, kaldet KK havde med sin afdeling ved nytårstide smadret en anden radiofabrik ved navn Torotor, som også fremstillede dele til natjagere og V-2 raketter. BOPA modtog en tak fra de allierede for godt udført arbejde.

Niels fortæller mig en dag om enkelthederne i sin plan.

Jeg blandede mig mindst muligt i Niels' planlægning af Always, fordi jeg havde ret meget om ørerne på dette tidspunkt.

Billedet af pølsevognen er taget efter krigen.

Bilens historie og skæbne

Vi «lånte» bilen fra een af vore største værnemagere – pølsefirmaet Houlberg. Da den kørte på gen – gas, anbragte vi de 90 kg. i bensintanken. Bomben blev sløret dvs., hvis man forsøgte at demontere tændingen, ville den gå i luften. Bilen blev afleveret til os ubekendte personer så de kunne anbringe den på Heinckels værksteder på Orlogsværftet. Vi havde gjort det, vi blev bedt om, og interesserede os ikke mere for den. Vi hørte ikke mere til den før i de jublende, glade befrielsesdage. Der fandt jeg den i Nyhavn og havde stort besvær med at forklare og få folkene fra Frit Danmarks Radio til at forstå, at en eksplosion ville rydde det halve Nyhavn. Vi sprængte bilen næste morgen på Amager Fælled.

Det blev mit sidste knald.

Niels vil smide en ladning på 12 kg. ind over et hegn, således, at den lander foran en port; bag denne på en afsats var anbragt en vagt med maskingevær, der kunne beskyde hele Boyesgade. Derefter skulle angrebsholdet rykke frem med tre ladninger, i alt 75 – 95 kg.

«Det er jo et ret højt hegn, og afstanden fra gaden og ind er vel 4 – 5 meter, tror du, at du kan klare det?» spørger jeg.

Jo, det mente han nok, fordi han havde i længere tid trænet i Fælledparken, hvor han havde afsat de samme afstande og højder som i Boyesgade.

Straks gjorde jeg Niels opmærksom på, at måske ville han nå at slippe pakken, men det mest sandsynlige var, at så snart han tændte lunterne, ville han befinde sig i nærmest et bengalsk fakkellys, og vagterne kunne ikke undgå at ramme på den korte afstand.

Jeg fortalte om mine erfaringer fra taget på Tankstalle, der var ikke det samme buldermørke, og afstanden dér var større. Hans chancer for at overleve var små, endog meget små.

«Kan jeg låne nogle af dine folk til at dække mig?»

Han fik nu to af de bedste af mine gamle folk, nemlig Poul Petersen kaldet Palle og Leif Hansen kaldet Torben. Personligt instruerede jeg dem om, at Niels chancer for at overleve helt og fuldt lå i deres hænder. De skulle holde vagterne dækket, de skulle beskyde vinduerne ud mod gaden uafbrudt, der måtte ikke være ophold i deres ild, de måtte ikke skifte magasiner samtidigt. Imellem sig skulle de have en spand vand til at køle maskinpistolerne af i og ellers bære handsker, så de ikke brændte sig på maskinpistolerne.

De skulle ikke spare på krudtet, og de behøvede ikke at tænke på at få de tomme magasiner med sig, dem kunne de bare smide fra sig. Det, som det drejede sig om, var at holde vagterne væk, så Niels overlevede.

Klar til aktion

Folkene er på plads. Kan du forestille dig den belastning, det er i tiden forud, bare at vente, og vente med den overbevisning, at denne gang slipper du nok ikke levende fra det; det her er sku for barskt. To af kammeraterne fortalte mig senere, at da de var på vej til Always, blev de meget enige om, at kunne de nå frem igennem murbrokker, støv og skyderi med bomberne og få dem tændt, så nåede de næppe mere i dette liv.

Niels og jeg mødtes, dækningen var på plads. Folkene, der skulle dække ham fra lejlighederne lige overfor vagternes vinduer, havde lukket sig ind. Beboerne var anbragt i soveværelset med dynerne godt oppe om ørerne. (At man ikke kan skyde gennem en dundyne lærte jeg af spaniensfrivillige). Der var pyntet og dækket op til en fødselsdagsfest; men drengene havde båret det hele ind i soveværelset og sagt, det må I vente lidt med.

De kunne holde fødselsdagsfesten bagefter, hvis det hele altså ikke var smadret. Under en gadelygte stillede vi urene, så sekundviserne gik nøjagtig ens, nu var vi klar. Hæsblæsende dukker en kammerat op fra en af dækningsgrupperne, man havde observeret strejfer, tysk feltgendarmeri med cykler, i alt ca. 40 mand. Der var fuld enighed mellem os ledere – vi aflyser.

Folkene knurrede, det var bare om at få det overstået, og var planen ikke tabt på gulvet nu? Folk ville jo snakke. Kunne vi gentage spøgen?

Brøndbyøster

Stimmungsbericht

Lederne fra Ibs og KKs afdelinger skal mødes med Brandt på Skt. Thomas Plads. Niels og jeg er der fra Ibs afdeling. Brandt lufter sin utilfredshed med, at vi endnu ikke har bulet Always, han bliver rykket fra de allieredes hovedkvarter. Vore forklaringer med feltgendarmene vil han ikke acceptere, og han betegner os nærmest som vatpikke. Der faldt knubbede ord, og Niels tilbød at trække sig ud af det hele.

Lidt senere dukker KK op sammen med en fyr, jeg kun havde hørt om, Hugo Horwitz kaldet Uffe. De var stolte og lidt pralende beretter de om en gestapovogn, som de havde gennemhullet, og hvor de havde dræbt alle ombordværende. Videre, om hvordan de kører rundt i Københavns gader med en lastvogn med meget lave kæpskinner (sider) for at jage Hipofolk.

Jeg tænkte mit, KKs afdeling var den, der mistede flest folk af samtlige afdelinger. Efter min smag kunne, burde, folkenes sikkerhed sættes højere.

Sammen med Uffe og KK går Brandt et lille stykke væk, mens vi bare står og glor. Da de har snakket et stykke tid, drejer Brandt hen til mig.

«Hvor mange maskinpistoler kan du skaffe, John, hvor megen ammunition har du?»

«6 maskinpistoler med 3 magasiner til hver». «Godt,» siger Brandt, kan du være ved jernbaneoverskæringen i Brøndbyøster inden for en time?» «Du kan kun låne dem, jeg skal have dem og hver eneste pløk tilbage». «Det er da klart, jeg garanterer dig, at du får alt tilbage».

(Denne meningsudveksling er et af talrige beviser på BOPAs mangel på kampmidler, og at grupperne var selvforsynende.

«Men det vil være meget svært for mig at nå det. Depotet bliver ødelagt, hvis jeg tramper for meget rundt».

«Vil du prøve, John?»

Op på cyklen og af sted. I Smallegade holder, den første lastvogn på min vej, den havde presenning og var læsset med Marie Kiks. Chaufføren stod inde i en forretning, jeg gik ind, viste ham diskret min skyder:

«Jeg vil godt snakke med dig, vil du lige gå med udenfor?»

Ude fortalte jeg ham, at jeg skulle bruge bilen, et gammelt lig, men den eneste i miles omkreds, den var bedre end ingenting.

Jeg bad ham fylde generatoren op, for jeg skulle langt. Han gjorde sit yderste, viste mig, hvor han havde nogle små sække med brænde liggende og gav mig nogle små fiduser med, hvordan dette tekniske vidunder fungerede.

Jeg var lidt usikker på vejen, det tænker man nok ikke på i dag, men Brøndbyerne lå dengang ude på landet. Det var ikke et sted, man kom hver dag. Da jeg passerer jernbanen, er der ingen tvivl i mit sind, masser af vore folk, masser af lastbiler på en mark. Næppe er jeg svinget ind, før vore folk stormer hen for at få del i maskinpistolerne.

Med min egen «private» under kappen løber jeg ned mod et ledvogterhus, da et langt godstog standser, og straks begynder et voldsomt skyderi.

Jeg springer ned i en grøft og kravler på maven hen mod et hus; her skimter jeg en kammerat. Han er ramt, ingen tvivl om det, han ligger ubevægelig. Jeg kravler hen til ham og får ham trukket ind bag muren og lukker skjorten op. Kuglen har ramt præcist i hjertet. Akkurat som på skiven på skydebanen. For hvert af hjertets pumpeslag skifter ansigtskuløren.

Det mindede mig om lamellerne i en persienne, hvor ansigtskuløren i øverste lamel var lidt mere farvet for derefter ligesom i små hop at rulle ned og for hvert hop at blive lidt blegere. Til sidst er han kridende hvid. Skjorten har jeg krænget til side. Ved skuddets indgang kommer ikke meget blod ud; noget fjollet, måske snarere desperat, stikker jeg en finger i skudhullet, jeg ikke bare så ham dø, jeg følte med fingeren i hullet, hjertet slå et hop og standse.

Dette var en smuk død. Når man skal af med livet, kunne det ikke ske mere nænsomt. Tilbage til grøften, her står KK oprejst som et fyr-tårn, jeg maser mig sammenkrøben fremad.

«Hvor i Helvede skyder de fra?»

«Fremad», siger eller kommanderer han og vifter som en anden trafikbetjent med armen. Lidt derfra ser jeg Uffe med en krykstok i den ene hånd og en maskinpistol i den anden.

Kravlende over marken i et slemt pløre maser vi os frem mod det sted, vi formoder, der bliver skudt fra. Man har observeret os. I «dækning» bag en buksbom hæk ca. 30 cm. høj ligger vi nu, spejdende ud gennem busken.

Nu tror jeg at have en sikker pejling på vognen. Svend Jørgensen kaldet Klam-Terkel ligger 5 – 6 meter foran os, lidt ude til siden, han er låst helt fast. En tysk skytte står med ham på kornet. Hver gang han rører sig det mindste, pisker kuglerne ned omkring hans fødder.

Jeg skriger til ham: *«Få hælene ned»*.

Uffe skal nu dække mig, medens jeg vil forsøge at lempe håndbomber ind ad en luge i den godsvogn, soldaterne skyder fra.

Når håndbomben er slået an, havde jeg lært at tælle: – en og tyve; – to og tyve; – tre og tyve; og så af sted med den. Men jeg talte altid bajere, det giver tiden lige så nøjagtigt, – en bajer – to bajere, osv. det er ligesom hyggeligere. Jeg holdt den «en bajer» mere end foreskrevet i Frøken Jensens kogebog og ganske rigtigt, den rammer lige ved siden af lugen, falder næsten til jorden og sprænger. Ingen virkning.

Godsvognens brædder var for tykke til, at splinterne kunne gå igennem, det samme gjaldt makinpistolernes kugler. Min skihue satte jeg på løbet og stak den op over hækken, straks peb en byge over vore hoveder.

«Kan du se, hvorfra de skyder?»

«Nej!» «Er du klar, så prøver jeg med en håndgranat mere».

Uffe fyrer som en rasende, håndgranaten sprænger lige ved lugen, men uden nogen virkning, de skyder stadig på os. Medens vi lå og hyggede os i pladderet, konverserede vi, som man gør i de bedre kredse.

Uffe og jeg præsenterede os for hinanden.

«Jeg hedder Uffe – hvad hedder du»? «John».

«Er det dig, der også bliver kaldt Lille John»?

«Jamen, så kender jeg dig godt, jeg har hørt så meget om dig.

Hvad synes du så om dette her, Lille John»?

«Jeg synes, det er noget slemt lort».

«Det må man vist give dig ret i».

Brandt kommer nu løbende, springende på taget af godsvognene, men vender om. Gert, som havde stjålet toget inde på Godsbanegården, forklædt som lokomotivfører, var sprunget af, så snart han kunne se sit snit til det. På den modsatte side af os, er en tysk soldat noget senere sprunget ud, hopper op i lokomotivet og sætter toget i gang. Stille og roligt damper det af med over en million 9 mm. patroner.

Endnu en gang kunne vi skrive to sabotørers liv på den liste, som bærer overskriften: Ofre for den skæve våbenfordeling.

En anden kammerat var dræbt af et skud gennem hovedet på den modsatte side af toget.

Vort næste problem var nu at komme ind til byen ude fra det åbne bondeland. Vi løb op til bilerne. Min Marie Kiksevogn var et sørgeligt syn. Røgen sivede ud af skudhullerne i generatoren; på ladet var blikdåser gennemhullet; striberne af pulveriserede kiks understregede kun, at det var ikke løst krudt, der var brugt i dag. Turen tilbage på ladet af lastbilen var præget af nederlagsstemningen og vor håbløse situation.

Aldeles ubeskyttede lå vi der og klamrede os fast.

Ved en vejspærring ville vi være prisgivne, men føj for Satan et blodbad, det kunne blive. Vi var tikkende bomber; skulle noget ske, ville alle slås, til de ikke kunne mere. Vi var som rotter i et hjørne, vor eneste chance var at rive så mange prøjsere med os på den sidste rejse, som overhovedet muligt. Alle kendte vilkårene, alle var kolde, alle ville kæmpe for at overleve.

Vi kom tilbage i sikkerhed, og nogle dage senere fik jeg mit «lån» tilbagebetalt, men «akademikerne» overlod det til smedelærlingen at gøre dem rene og funktionsdygtige igen.

Forhistorien til den fatale aktion var, at Holger Darmer kaldet Gert med sit stjalne tog fyldt med ammunition var blevet standset på Valby Station. Her måtte han passivt se på, at vogne med tyske elitesoldater blev koblet på. Han var udmærket klar over, at det ville ændre hele aktionen og overvejede igen og igen, om han skulle undlade at stoppe og bare køre videre.

Efter krigen har Gert mange gange, også offentligt gjort rede for, at han her begik sit livs største fejl. En fejl, som kostede to af vore kammerater livet. I alle de mange år, der siden er gået, har Gert haft det skidt med sine selvbekrejdelse, men efter mit øjemål helt uden grund. Det er altid nemt bagefter at sidde tilbage på sin flade, kigge i bakspejlet og sige, man skulle bare have.

Sådan er livet ikke, han havde nogle valgmuligheder, han gjorde det, han fandt bedst, i det øjeblik beslutningen skulle træffes. Han valgte forkert, men han har ingen grund til at bebrejde sig selv noget som helst. Sådan er krig. Absolut uden mening.

21. marts 1945; vi er klar igen; nu skulle det være

Om aftenen skal Always sprænges, dagen er afsat til møder med mine grupper for at få de sidste detaljer på plads. Om formiddagen mødes jeg med Palle ved Grundtvigsvej, midt mellem Den Franske Skole og Shellhuset. Pludselig hører vi ubestemmelige drøn, bragen og hidsig motorlarm fra flyvemaskiner, der stryger ned over hustagene. Sirener sætter i med deres hyl. Vi skilles, og jeg søger over mod Frederiksberg Allé.

Hele kvarteret er som skjult af en tæt, tæt tåge, det er indhyllet i kalkstøv, der trænger ind alle vegne. Man kan ikke se en hånd for sig, man hiver efter vejret. Kraven op om ørerne, skihuen trækkes godt ned, havde jeg dog bare haft et halstørklæde at binde for munden. Støvet, fint grus sad i øjnene og i svælget, videre, hvad er der sket?

Fra mund til mund lød det:

«*De har ramt en skole, fuld af børn. Den franske Skole*».

Royal Air Force bomber Shellhuset

Her bringer jeg kun nogle få hovedpunkter af selve angrebet. Den øverste ledelse af modstandsbevægelsen var i den største fare for at blive tilintetgjort fuldstændigt. Flere medlemmer af Frihedsrådet sad arresterede på Shellhuset, og da store dele af regionsledelserne var sat ud af spillet, frygtede man, at tyskerne nu var i stand til at lamme hele modstandsbevægelsen.

Derfor bad denne de allierede om at bombe Shellhuset.

Et fly i første angrebsbølge styrtede ned.

Den største katastrofe i Danmarkshistorien?

To af Frihedsrådets medlemmer undslipper.

Gestapo lammet? Men – til hvilken pris?

En katastrofe uden fortilfælde i Danmark, men også med en befolkning, der desperat gjorde sit yderste for at hjælpe i nødens stund.

Kalkstøvet og røgen fra brandene var kvælende. Selv ved den mindste anstrengelse pustede, stønnede og gispede vi for at få luft. Mænd og kvinder strømmede til. Uden at tænke på den risiko, de løb, trængte de ind i ruinerne, hvor hele mure endnu stod og vaklede. Det halve af bygningen var styrtet ned, højt oppe på en trappeafsats stod en ældre nonne. Det meste af hendes tøj var flået af.

Bad hun om hjælp til sig selv? Nej. Hun råbte ned, hvor hun troede børn lå begravet under murdyngerne. Om det var bagved eller ude til siden, aner jeg ikke. Det brændte og enhver tanke om at nærme sig det flammende båls kvælende røg var på forhånd udelukket. Heden var uudholdelig. At orientere sig, at se ud, var næsten umuligt for murstøv og røg.

Hurtigt formerede vi kæder, så snart et barn var gravet fri, var der andre, der løb ud med det til folk, der bragte det på hospitalet. I begyndelsen på alt, der bare kunne trille. Mange bybude dukkede op, deres trehjulede ladcykler var velegnede ambulancer.

Med de bare næver hev og sled vi i murbrokker, i bjælker, i brædder, og snart var vore hænder et sørgeligt syn, vi rev os på søm, på glas osv.. Men værst var kalkstøvet. Vi hev efter vejret. Midt i virvaret ser jeg røven af en Hipomand, han sparede ikke sig selv, men hans hylster med en lækker 9 mm. pistol skinnede fælt i mine øjne.

Hvorfor ikke nakke ham? Du får aldrig så oplagt en chance.

Nej! Redningsarbejdet måtte gå forud, børn lå stadig klemt inde, det var vigtigere at redde så mange som muligt. Nu var brandfolk dukket op, men de forsvandt lige så hurtigt igen. Første bølge af brandfolk skulle blot finde frem til, hvor og hvordan man bedst kunne sætte ind. De næste brandfolk dirigerede os, og der begyndte at komme system i tingene, alle gjorde deres yderste. Vi masede med en dør, længe, alt for længe; en brandmand kom til, med få slag fra sin økse sprang døren op, så nemt var det, når man altså kunne. Børn lå under en mur, bjælker blev vristet løs rundt om for at blive stukket ind som løftestænger; igen blev vi dirigeret af et par brandmænd, et par piger blev trukket ud, den ene brandmand spørger:

«Kan I holde lidt endnu?»

Han kravler ind, vi er ved at segne, men folk strømmer til og løfter – løfter, han trækker et barn lidt ud; et barnehoved med et par meget store øjne kommer frem. Han løfter stille armen, giver tegn til, at vi godt kan sænke muren ned igen. Pigens øjne er rolige, hun ved, at hun skal dø.

En kvinde kravler hen til barnet, snakker til hende og stryger hende over håret. Nu bliver der råbt efter folk, som vil kravle ned i kældrene. Nonner bringer børn frem, vandet driver af dem, de er ved at være færdige, de har brugt alt, hvad de har i sig og lidt til. Vand og gas var strømmet ud i nogen tid, man skal bruge vand til slukningen, så det er ikke bare at lukke, men gasledningerne er afbrudt nu.

Da vi kravler ned, bliver det sagt igen og igen, «pas på gassen». Børn bliver stadig bjærget fra kældrene, men ikke ret mange. De fleste børn var ude på gangene, på vej ned ad en trappe, da alarmen lød, samtidigt med at fly og bomber faldt.

Om mine fornemmelser er rigtige, ved jeg ikke, da man jo intet kunne se, men jeg anede ligesom en skakt. Stedet, hvor trappen med de mange børn havde været. Hvor længe jeg arbejdede i ruinerne, aner jeg ikke, næppe mere end nogle få timer, en måske to, man orkede simpelt hen ikke mere.

Der strømmede jo også hele tiden friske folk til. men brandfolkene blev ved. Deres indsats var simpelthen formidabel. Jeg var og er stadig fuld af beundring og taknemmelighed over deres effektivitet, deres dygtighed og over deres helhjertede indsats.

Derfor, når man i vore dage fra politisk hold snakker om privatisering af vore offentlige redningsvæsener, er jeg konsekvent imod, uden disse brave redningsfolk havde katastrofen kostet endnu flere uskyl-dige børns liv.

Endelig ryger Always

Stimmungsbericht

Her beskriver jeg kort aktionsforløbet for dækningsgrupperne.

Niels må fortælle om sin og angrebsholdets indsats. Urene blev stillet, jeg var rundt til grupperne; alle var på plads. Kun sporvognene lod vente på sig, men vi kunne se, at vore folk holdt dem tilbage ca. 100 til 150 meter nede ad gaderne, de skulle minutter senere parkeres i krydset Vesterbrogade – Vester Fælledvej – Kingosgade. Lastbiler, trehjulede cykler og alt muligt fyld var gjort klar til at blive stoppet i hullerne. Når det hele var på plads, kunne tyskerne kun komme videre ved at kravle over forhindringerne, under vor maskinpistolild.

Petters gruppe lå med et rekylgevær i en lysskakt foran en forretning, dækket af sandsække. Rekylgeværet alene kunne stoppe alt fra Vesterbos Torv og Værnedamsvej til Gl. Kongevej.

Grundigt arbejde også her.

Selv ville jeg være i krydset Frederiksberg Allé – Kingosgade med min gamle gruppe + et par nye folk fra Niels, som erstatning for de «gamle», som han havde «lånt». Det vigtigste for os var at holde flugtvejene åbne, til alle var væk, helst i god behold. For mig et job helt uden problemer.

Præcist går aktionen i gang, jeg lister lidt ned ad Kingosgade og kan snart fra et godt skjul holde alle vinduer i gavlen og plankeværket dækket. Ingen vagter kan smutte og falde angrebsholdet i ryggen ad denne vej. Rytmen er god i mine drenges maskinpistoler; jeg er lidt stolt, der er ikke mange her i Kongeriget, der kan håndtere en fru Mad-sen som dem.

Korte salver med 5 – 10 skud brager uafbrudt, der er ingen ophold, de to arbejder perfekt, det kan ikke gøres bedre. Lidt henne ad Kingosgade klatter nogle skud; pludselig kan jeg høre og skimte Teddy. Hold da helt kæft, hvor er han gal. En vagtværnsvogn holder; folkene står forskræmt med hænderne mere end strakt op mod Vorherre.

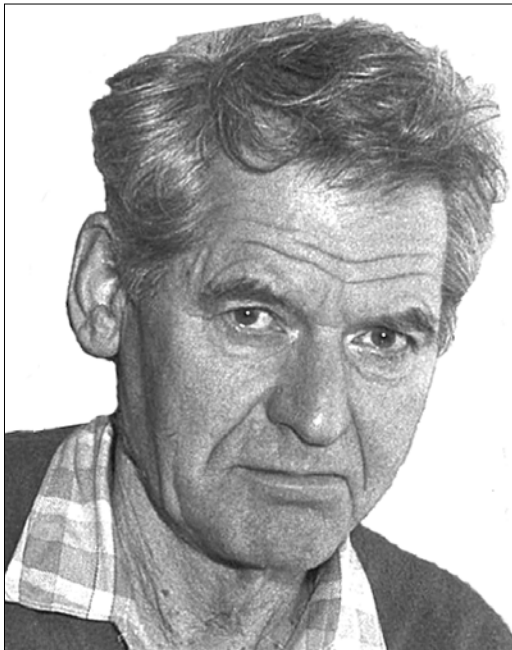
Han brøler:

«Hvad fanden i hede hule helvede nosser I rundt her for? Har I ikke så meget mellem ørerne, at I kan regne ud, at I sætter jeres liv på spil, og at I forstyrrer os i vort arbejde? Løb, så hurtigt benene kan bære jer, ind i nærmeste opgang og bliv der. Ser jeg mere til jer, bliver I pløkket. Forstået? Løb nu, for Satan».

Bilen stod på flade hjul. Et par skud var gået gennem forruden, de havde været for længe om at finde bremsen. Jeg trak mig tilbage til min gamle plads, jeg var overflødig her. Nu kunne jeg høre signalerne fra angrebsholdet; bomberne var tændt, de kunne trække sig tilbage. Jeg søgte med gruppen ned mod Skt. Thomas Plads. Angrebsholdets folk kom sprintende over pladsen, endelig kom Niels.

«Kan vi gå hjem nu?» spurgte jeg. «Alt i orden».

Folkene skred ud til vort samlingssted; for dækningsgrupperne i en park på Finsensvej. Jeg havde fået ordre til, at møde op ved Markuskirken og samtidigt holde alle grupper. Stand by!

Kaj Schmidt kaldet Niels var en af de bedste i BOPA til at planlægge aktioner. Han havde en sjælden evne til efter en nøje analyse af alle forhold at sætte ind med en matematisk præcision, hvor fjendens forsvær var svagest.

En sabotørs stærkeste våben var overraskelsesmomentet, det forstod Niels at udnytte til fuldkommenhed.

Niels fortæller

«Vi mødtes, og der rapporteres til mig; dækningsgrupperne er på plads, urene er timet. Sporvogne og lastbiler vil blive kørt på plads i krydset præcist som aftalt. Palle og Torben er på plads og Niels skytte, Blik, der skal beskyde maskingeværreden på taget, har givet besked. Blik er klar.

Tilbage er kun at vente på sekundviserens vandring over urskiven. Den bevæger sig langsomt, men sikkert. Inden vi skilles, får jeg (Niels) et dunk i ryggen og et pøj; pøj: Da jeg går over gaden, klar til at tænde, føler jeg, at det er den længste tur, jeg nogensinde har gået. Jeg tænder, luntten lyser som et fyrtårn, hurtigt frem, jeg kaster nøjagtigt, som jeg har indøvet det hundreder af gange; bomben svæver over det høje hegn og lander præcist foran porten.

I samme brøkdelen af et sekund, som jeg tændte luntten, startede Palle og Torben. Lyden fra ruderne, som splintredes, lød i den stille gade, men jeg skulle væk fra mine 12 kilo, der lå og osede ved porten. Da braget fra den havde lagt sig, kunne jeg igennem en sky af støv se, at hegnet var lagt perfekt ned, porten til vagten var åben, der var slået et stort hul i muren. Vore folk nede i gaden skød op mod vinduerne for at dække de tre, der nu skulle udføre den farligste og vanskeligste del af aktionen, det var de tre med bomberne, tre gange 25 kg.

Fremme kravlede de igennem hullet i muren. Ejvind Hansen kaldet Jens satte en kæde igennem de tre ladninger og satte en hængelås i. Ingen kunne fjerne dem. Da vi løb væk, løb Jens op på siden af mig, og i mørket kunne jeg se, at han viste mig en tændstikæske med 6 tydelige striber, beviset på, at han havde tændt alle lunterne.

Nu kunne vi trække os tilbage, jeg husker stadig, mine tanker, da jeg mødte dig, John, på Skt. Thomas Plads. Jeg tænkte, det er sku godt, man ikke er tysker og kan risikere at møde ham dér. Din maskinpistol hang vandret, og du havde fingeren i aftrækkerbøjlen.

Du spurgte: *«Har alle klaret sig? Hvordan er det gået? Kan vi trække os tilbage nu?»*

I det samme kom drønet. *«Er det svar nok?»*

Her slutter Niels beretning.

Langebros

Inden aktionen havde vi fået ordre til at møde Brandt ved Markuskirken. Ildskæret fra Always oplyste det meste af Vesterbro. Brandt fortalte om den første mislykkede aktion mod Langebro. Terkel havde kørt en lastvogn proppet med sprængstof ind under maskinhuset; her lader han bilen gå i stå og står ud for at tænde bomben, men de germanske vagter kommer til.

Han siger til dem: *«Jeg vil være tilbage om et øjeblik, jeg skal lige ringe efter en kranvogn»*.

Men prøjserne var i det venlige hjørne, han skulle da ikke have besvær og problemer, når de nu alligevel var der, skulle de da nok skubbe ham i gang. Bemærkelsesværdigt var det, at da de først havde skubbet ham væk fra broen, gik bilen i gang igen uden større besvær, men hvordan ville Uffe og KK nu gribe opgaven an?

Vi fik besked på at holde grupperne stand by. Jeg frygtede, at man ville starte et stormangreb, og vidste på forhånd, at det ville koste mange af vore folk livet. Brandt gjorde rede for, at Langebro skulle ryge her og nu; de danske skibe, som tyskerne havde beslaglagt, var klar til afgang.

En eller anden dukker op og snakker med Brandt, som siger til os:

«I kan godt sende folkene hjem, der bliver ikke brug for dem. Uffe klarer Langebro».

Lettet var jeg. Uffes reaktion på de venlige tyskere, der bare skubbede hans kære bombe væk, var typisk for ham. Han stjal et tog, det kunne de ikke flytte. I den sidste vogn læsset med mursten lå sprængladningen.

Efterveer fra Always

På Finsensvej meldte grupperne op; alt var gået som i olie. Torben havde dog været en tur på skadestuen, fordi glassplinter var røget i hovedet på ham ved forsprængningen. Jens var, da han kravler ind med bomben, blevet ramt af splinter, der var pisket op fra nedslagene fra kammeraters maskinpistolild.

Bjarne Hansen, kaldet Louis havde tabt sin pistol, og jeg var eddikesur, fordi han før aktionen havde fortalt, at han syntes, en karabin ville være sagen. I velvalgte ord havde jeg forklaret ham, at han var bindegal. Han kunne ikke se en pind i mørket, han kunne ikke tage sigte. Jeg spurgte ikke, men var ret overbevist om, at han alligevel havde fjollet rundt med sin kære karabin.

Uden et ord gav jeg ham min pistol til låns, ord var overflødige. To dage efter kan man i aviserne læse, at en cyklende, tysk officer var skudt ved Christianshavns Vold. Han var blevet holdt op, men døde, fordi han ikke kunne køre på cykel uden hænder.

Brandt spurgte ihærdigt, om det var nogen af mine folk, der havde slået ham ihjel. Jeg havde ikke spurgt Louis om, hvorfra han havde sin nye pistol, derfor kunne jeg med sindsro sige, ingen har rapporteret til mig.

På dette tidspunkt af krigen var jeg i øvrigt hamrende ligeglad med alt og alle. Pistolen, Louis fik, var af samme slags som Lille Svends, en italiensk 9 mm. Beretta. Udmærket pistol, den fyldte ikke alverden. Københavns Kommune betalte som regel en million kroner i bøde til tyskerne, når en tysker blev slået ihjel; her var dog tale om en officer; prisen – på en sådan kender jeg ikke, men pistolen har givetvis været dyr.

Dagen efter vor aktion hørte vi aktionen gengivet over svensk og engelsk radio. Frit Danmarks Radiostudie havde i en lejlighed lige overfor fabrikken lavet en lydoptagelse på en voksplade. Der var flere pauser på grammofonpladen, mine folks maskinpistolild lød ikke, som jeg huskede den fra aktionen. Efter krigen fik jeg en forklaring.

Da forsprængningen drøner, springer ledningerne fra en bilakkumulator af, og man må så dreje pladetallerkenen rundt med hånden. Hele vinduespartiet bliver trykket ind i stuen, hvorfor vokspladen givetvis er blevet fyldt med støv og snavs, hvilket ikke umiddelbart har forbedret lyd gengivelsen.

Always dagen efter
Bopas besøg

Statsminister Buhl opfordrede sine landsmænd til stikkeri med den begrundelse, at modstandskampen ikke kunne stoppes af myndighederne alene. Han havde ret.

Modstandskampen blev derfor ført med største skånsomhed overfor vore landsmænd. De få egentlige terrorhandlinger i Danmark, som er sammenlignelige med modstandsbevægelser i andre lande, blev i Danmark begået af overophedede elementer og fordømt som sådan. Det danske folks (passive), men voksende støtte til modstandskampen er blot et af mange vidnesbyrd om, at modstandskampens taktik og strategi var den rigtige.

Den spaniensfrivillige Aage Nielsen blev stukket og på tre uger tævet ihjel. Han kunne ikke stå for mosten, hvordan skulle Lille John så kunne? På behørig afstand overværede John, Aage Nielsens gravsætning og besluttede, at han ikke ville arresteres levende og tæves ihjel af de tyske bødler.

To slags angst

Ikke angsten for den hurtige død

uden tid til at mindes og glædes

uden tid til at takke de mange,

du stolede på

men angsten for den langsomme død

med tid til at pines og græmmes

med tid til at røbe de mange,

der stolede på dig

Helmuth Barner - 1992

Arbejderes holdninger til sabotage

Stimmungsbericht

De første fabrikker, hvor jeg var inde og genne arbejderne ud, var ikke altid lige morsomme at besøge. Tyskernes nederlag ved Stalingrad hjalp dog noget på de valnes holdninger, men propagandaen fra nazister i Danmarks Radio fik mange til at se negativt på os, og endelig gjorde vi folk arbejdsløse og hvad så? Mange frygtede at blive sendt til Tyskland, glem ikke, at en socialdemokratisk minister uopfordret af tyskerne havde fremtryllet et cirkulære, der fratog arbejdsløse deres ret til understøttelse, socialhjælp og yderligere truede man med lovforslag om fattighjælp, således at de også mistede de borgerlige rettigheder, hvis de ikke tog arbejde i Tyskland;

Flere gange mumlede man og kom med spydige bemærkninger:

«**Drengerøv, barnerumpe**» var i en periode ret almindelige betegnelser, jeg måtte høre, men værst var det, at mange skyndte sig så langsomt, at de ligefrem gik baglæns, man prøvede at trække tiden ud, vel vidende, at tiden arbejdede for dem og imod os.

Sekundviserens vandring forkortede afstanden til henrettelsespælen i Ryvangen.

Et sted så jeg et par store, frække smedetampe fylde lommerne med kostbart måleværktøj. Let omsættelige varer på den sorte børs. Da jeg nærmede mig, sparede de ikke på deres grovheder, overbeviste som de var om, at drengerøven ikke kunne eller ikke ville gøre dem noget.

Rasende råbte jeg, så alle i hallen kunne høre det:

«Nu skal I edder hyle mig se at få lettet røven».

De grinede fjoget, og tempoet blev demonstrativt sat en tak ned. Jeg knaldede nogle skud af, så det peb om ørerne på dem, og skreg:

«De næste skud får I i røven».

Det hjalp, men drengerøven var ikke tilfreds. De prøvede at gemme sig i flokken af arbejdere og funktionærer, men jeg beordrede dem ud foran hele flokken og skreg:

«Tøm lommerne, I to sortbørshajer, I tyveknægte».

Det kneb igen, jeg sigtede direkte på den største og råbte:

«Har du ikke tømt lommerne, inden jeg har talt til tre, skyder jeg dine nosser i laser».

Lommerne blev tømt, men lige så grove og brovtende, de havde været ved min entre, lige så ynkelige var de nu, da de blev afsløret som et par gemene forbrydere.

Ingen cykler – ingen partisankrig.

Niels fortæller

3. maj 1944; Maskinfabrikken Globe i Glostrup saboteres.

Sabotagevagt, forhenværende Frikorpsmand udpegede Chang.

«Under aktionen slipper vagterne, (veteraner fra Østfronten, «gamle» Frikorpsfolk) hundene løs og begynder straks at skyde. Jeg mærker et ryk i den ene arm og er straks klar over, at jeg er ramt; en af hundene springer frem mod mig. Finn råber: *«Bliv stående Niels»* og fyrer en salve mod hunden fra sin maskinpistol. Han saver den over. De andre hunde er skudrædde og stikker af.

Vagten, som har ramt Niels i armen, har skudt fra en villa; Finn løber op ad en trappe, og derfra har han vagten på kornet. Han råber nu til vagten, at han skal tage sin karabin i løbet og komme ned med den hævet over hovedet. Vagten kommer ned, men har «desværre» glemt karabinen. Arbejderne er jaget sammen op ad en mur og bekræfter nu med deres spydige bemærkninger, at det ikke kun er vagterne, som er nazister, de holder sig absolut heller ikke tilbage.

Nogle af deres visdomsudbrud var:

«Han har skudt et stakkels dyr, og de gør os arbejdsløse. Det er jo os og ikke tyskerne de slås mod».

«Godt med jer, I kan jo bare tage hjem til kaffen», svarer Niels.

Bomberne er anbragt, der tændes, men nysgerrige er strømmet til i så stort tal, at vi har det største besvær med at trænge ud igennem de mange mennesker; for hvem som helst kan jo skjule sig i mængden og skyde os ned bagfra.

Jeg ville være let genkendelig, da jeg jo ikke var det mest charmerende syn, med en 9 mm. pistol i en hånd, hvorfra blodet løb fra fingerspidserne. Derfor kører jeg bort med lb i en Taxa, medens kammeraterne spredes for alle vinde på deres cykler.”

Efter at bragene har lydt, kører Gestapo rundt i omegnen med flere af vagterne. En vagt udpeger Jørgen, Ejvind Schacht, kaldet Chang, som står i vejkanten og lapper sin cykel. Han arresteres, mishandles, dødsdømmes ved en krigsret og henrettes i morgentimerne.

Men meddelelsen er bragt ud allerede om aftenen til alle landets avisredaktioner. Sabotør henrettet kan læses på forsiden af alle landets morgenaviser, for at skræmme os og befolkningen.

Og det gjorde den.

Efter krigen finder nogle af kammeraterne frem til vagten. Slynghen sidder arresteret i Køge Arrest. Niels afhører ham flere gange, og til sidst bryder vagten sammen og tilstår sit forræderi. Han blev idømt en meget lang fængselsstraf, men slap ud af fængslet efter et par år.

Niels fortsætter: Da jeg sidder i Frøslevlejren, fortæller en medfange mig, at da han sad på Vestre Fængsel blev døren til cellen revet op sent på aftenen og en bevidstløs, ung mand blev smidt på cellegulvet.

Den nye fange var frygteligt mishandlet, blodet løb stadig fra hans hoved. Medfangerne prøvede at hjælpe ham, men han var så mishandlet, at da soldater nærmest i paradeuniform kom i det tidlige morgengry, sansede han intet, han kunne ikke engang stå på sine ben.

Man slæbte ham ud, til pælen i Ryvangen hvor han blev skudt.

Chang tilstod ikke, at Bopa den følgende dag skulle sprænge Hærens Flyvertopper på Kløvermarken. *Afskrift slut.*

Jørgen Ejvind Schacht kaldet Chang

Sabotør, der var grebet paa fersk Gerning, henrettet

Fra officiel tysk Side meddeles:

Ved den Sabotage, der den 3. Maj 1944 blev forøvet mod Maskinfabriken „Globe“, Kildevældsallé 6—8, i Glostrup, er Jørgen Ejvind Schacht, født den 8. 3. 1924 i København, boende St. Kongensgade 137, København, blevet arresteret. Han er blevet dømt til Døden efter Krigslovene og henrettet.

Morgenkaffe – Morgenavis og rundstykker

Det var en herlig morgen, Store Bededag; Bitten har fri, vi hygger os rigtigt, dagen er vores. Bitten har skaffet friske rundstykker; kaffen er klar. Politiken ligger på bordet, men overskriften ødelægger fuldstændigt vort gode humør. Chang henrettet? Jamen, hvordan?

Følelserne kører rundt og er næsten ved at tage magten fra mig. Bitten ser overskriften og forstår alt i samme sekund. Pragtfuldt sommervejr. Hyggen er borte, vi er igen to meget unge, der er bange, vrede og fulde af tvivl; vi er som jaget vildt; aldrig sikre; vi er et bytte, man kan gøre, hvad som helst med. Alt og alle er imod os.

Nytter det? Har vi en chance mod overmagten? Kan vi ikke bare gøre, som de andre, stikke hovedet i busken og halen mellem benene?

Tage på ferie i Sverige? Vort had vokser og vokser, kan det blive større? Vort følelsesmæssige barometer stod på sort, bundløs fortvivelse.

Ingen cykler – ingen partisankrig.

Da vi fandt et større lager af politiets nye, ubrugte cykler «lånte» vi dem for en tid. I 1944 måske først i 1945 tømte vi Elite Cykler i Kompagnistræde i København for cykler, førkrigs dæk og slanger. I de glade befrielsesdage snusede folk fra forsikringsselskaber rundt og en forholdsvis ny mand fortæller glad og fro, men lidt dumt, at Lille John havde været på spil.

Jeg blev anmodet om at møde på Københavns Politigård.

Endnu en afhøring: Københavns Politigård august 1945

Rapportens overskrift: Revolverrøveri

Jeg oplyste den omtrentlige mængde, vi havde «røvet». Til min undren faldt det ikke et sekund min begavede politibetjent ind, at det var mere end bemærkelsesværdigt, at et firma, mistænkt for nazistisk virksomhed, sandsynligvis havde bedrevet sortbørsvirksomhed med disse anseelige lagre af førkrigsvarer på et så relativt sent tidspunkt af krigen.

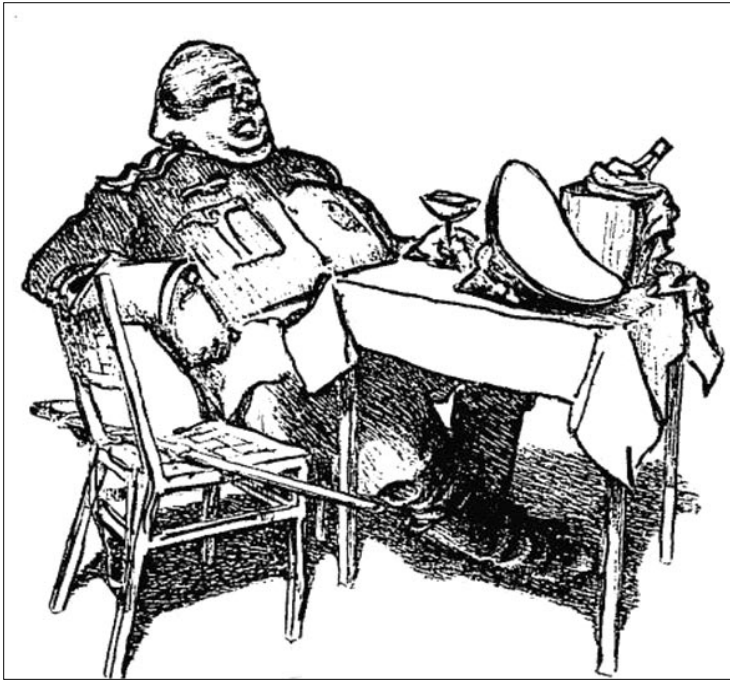
Til min forbavselse kunne jeg registrere, at hans åndelige virksomhed udelukkende bestod i at brygge et anklageskrift sammen mod mig, og at en undersøgelse og dermed anklage mod firmaet for sortbørs end ikke strejfede ham. At panserbassen ikke havde begreb om en partisankrigs vilkår undrede mig dog ikke. Cyklen var som senere i Vietnam et vigtigt våben i partisankrigen.

Partisanerne var i Danmark som i den øvrige verden afhængige af befolkningen. Folkets støtte for eller imod partisankrigen var og er udslagsgivende med hensyn til effekt.

På grund af Den skæve Våbenfordeling manglede BOPA og Holger Danske de nødvendige kampmidler – våben og sprængstof.

H.D. forsøgte at købe maskinpistoler i Sverige. BOPA oprettede et firma, der foregav at skulle sprænge skibsvrag, og man kunne dermed købe sprængstof af tyskerne.

Dette skete på et tidspunkt, hvor min morgen-, middags- og aftensmad bestod af rå havregryn med vand, jeg havde ikke penge til en flaske mælk.

Jeg spiste i en periode på tysk besat hotel. Vi spiste på samme hotel, men ikke ved samme bord.